

Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän lausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle 31.1.2023

Asiat:

HE 254/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain 112 ja 143 l §:n sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta (lausunnon antamista varten PeVille)

K 23/2022 vp Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2022 aluevaaleissa (mietintöä varten)

Valiokunta on pyytänyt kertomaan näkemyksensä hallituksen esityksen HE 254/2022 vp ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia ja puoluelakia koskeviin muutosesityksiin peilaten niitä valiokunnan mietinnössään TrVM 1/2018 vp esiin nostamiin kehittämistarpeisiin, jotka koskevat ehdokas-, luottamushenkilö- ja kansanedustajamaksuja sekä kampanjakattoa.

Hallituksen esityksen tavoitteina on muun muassa, että ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain ja puoluelain muutoksilla lisättäisiin vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin nykyistä sääntelyä. KD eduskuntaryhmä pitää näiden tavoitteiden edistämistä erittäin tärkeänä. Alla muutamia kriittisiä huomioita tässä vaiheessa käsittelyä ehdotukseen kampanjatilin perustamisesta sekä muutama huomio kampanjakattoon liittyen.

Edellytys kampanjatilin perustamisesta

Nyt käsiteltävässä HE 254/2022 ehdotetaan kuitenkin, että jokaisella eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa olevalla ehdokkaalla tulisi lähtökohtaisesti olla kampanjatili. Hallituksen esityksessä todetaan, että erillisen pankkitilin avulla ehdokas voisi erottaa vaalikampanjansa omasta yksityistaloudestaan. Muodollinen vaatimus selkiyttäisi myös tarkastusviraston valvontatehtävää. Edelleen mahdolliset tukijat tietäisivät, että jokaisella ehdokkaalla eduskunta-, presidentin- ja europarlamenttivaaleissa on erillinen pankkitili, johon tukisuoritukset voidaan antaa. Tämä lisäisi rahoituksen läpinäkyvyyttä. Lisäksi ehdokkaan olisi pankkitilin avulla helpompi täyttää laissa säädetty velvollisuutensa vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä.

Tähän esitykseen sisältyvään ehdotukseen kampanjatilin edellyttämisestä suhtaudumme varauksella, perustuen lähinnä sen tuomaan mahdolliseen kynnykseen asettua ehdolle erityisesti eduskuntavaaleissa. Tarkastusvaliokunnankin lausunnossa TrVM 1/2018 vp todetaan, että kansanvaltaan kuuluu yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden lisäksi myös vaalikelpoisuus eli aito tasavertainen mahdollisuus asettautua ehdolle vaaleissa. Pidämme tärkeänä, että eduskuntavaaleihin ehdolle asettuminen voi tapahtua mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Monet ehdokkaat kampanjoivat maltillisesti ja pienellä budjetilla. Erillisen tilin avaamiseen sisältyy vuosittaisia hallinnollisia kustannuksia, jotka voivat erityisesti pienen budjetin kampanjoissa nousta turhaksi taloudelliseksi rasitteeksi ja vähentää halua vastaanottaa edes pieniä tukia, mikä taas heikentää demokratian toteutumista. Vastaavasti

kampanjatili ei välttämättä poista yksityisen tilin käyttöä osana kampanjaa, koska kampanjahankintoja voisi edelleen olla tarve maksaa omalta yksityiseltä tililtä. Tämän esityksen osalta voisi olla perusteltua arvioida tulisiko vaatimusta erillisestä kampanjatilistä rajoittaa vähäistä suurempien kampanjabudjettien käyttöön tai kun tuen antajia on enemmän kuin muutama. Vastaavasti enemmän vapaaehtoisuuteen painottuvaa kampanjatilin käyttöönottoa voisi pohtia.

Kampanjakatto

Mikäli jatkossa edistetään kampanjakaton käyttöönottamista, tulee siinä huomioida muun muassa vaalien, kuten kunta-, eduskunta-, EU- ja presidentinvaalien, erilaisuus, mikä varmaankin käytännössä tarkoittaisi vaalikohtaisten kampanjakattojen määrittämistä. Vastaavasti kampanjointi on eri puolella Suomea eri hintaista. Valmistelussa tulisi myös huomioida perusteellisesti se, ettei kampanjakaton asettamisesta seuraa pyrkimyksiä kiertää kampanjakattoja erilaisin keinoin, mihin mahdollisesti liian alhainen kattoraja voisi johtaa.